

Laurence Duquesnoy en Jeroen Salman (red.), *De handelsgeest van Isaac Pool. Dagboek van een Amsterdammer in de Gouden Eeuw* (Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2018). 164 p. ISBN 9789087047160.

DOI: 10.18352/tseg.1086

Wie het dagboek van koopman Isaac Pool (1619-1684) leest, valt op hoe vaak de Amsterdammer het gebruik van alcoholische versnaperingen noteert. Het is bekend dat het drinkwater in de Gouden Eeuw te wensen overliet, maar bij Pool lijkt de vijf wel erg vaak in de klok te zitten. Tijdens een zomers familie-uitstapje naar de Vecht wordt zowat in elke stopplaats wijn genuttigd. Ook dient het Weesper bier geproefd te worden. Eenmaal weer thuis, verfrist Pool zich na het avondeten met een volgend glaasje wijn. Wanneer ene Johannes Verbeeck langskomt om een rekening te vereffenen, krijgt hij voor de gelegenheid een roemer wijn ingeschonken. En dan hebben we het nog niet eens over de bezoeken aan herbergen als de Goude Leeu, de Halvemaan en de Hollantse Tuyn. Misschien was dit een teken van beroepsdeformatie; Pool handelde in Duitse en Franse wijnen.

Pool was naast wijnhandelaar ook actief in de houthandel, de scheepvaart en het onroerend goed. Hij begon zijn journaal toen hij begin veertig was. De tekst, genoteerd in zogenoemde comptoir Almanakken (kantoor-), omvat een periode van vijftien jaar (1663-1678). Een echt regelmatige schrijver was Pool niet; tussen de aantekeningen zit soms een paar dagen, dan weer een aantal weken, en toen hij twee maanden ziek was, zag Pool geen noodzaak – of voelde hij zich te slecht – zijn gedachten op papier te zetten.

In het dagboek wisselen het zakelijke en het persoonlijke elkaar af. De onderwerpen variëren van een soort zakelijke boekhouding (producten, bedragen, lonen) tot het meer persoonlijke leven (familie, vriendschappen, uitstapjes). Ook staat hij stil bij maatschappelijke gebeurtenissen als die uit het Rampjaar 1672. Wie op zoek is naar mentaliteitsgeschiedenis moet goed graven. De keren dat Pool iets van zijn innerlijke belevingswereld aan het papier toevertrouwt, zijn vrijwel op een hand te tellen. Toch is dit te verklaren; Pool noteert geregeld iets ‘par mommorie’ opgeschreven te hebben. Mogelijk bood de beknopte aantekening van een gebeurtenis, zoals het overlijden van een naaste, genoeg houvast om de herinnering op te roepen.

Daar tegenover staat dat Pool wel meer ruimte inlaste voor schuine grappen, zoals die keer dat bij het aandoen van de kousen zijn voet uitschoot en in een gevulde po belandde: ‘datter de slenters uyt stooven, teegen de gordyn aen’. Pool loste het vakkundig op: ‘ick bedeckten dat met wat inde beste vou te slaan’. Ook triviale zaken als het ‘kacken en pissen’ in een Haasrechtse herberg worden genoteerd. Al met al biedt het dagboek een inkijk in het leven van een gewone Amsterdammer op het praktisch niveau van werk en activiteiten en wat hem verder bezighield

(inclusief obsceniteiten). Dat maakt het journaal uniek, aangezien van gewone mensen uit de vroegmoderne tijd maar weinig egodocumenten overgeleverd zijn.

De teksteditie wordt voorafgegaan door een introducerend gedeelte. Hierin vindt de breed geïnteresseerde lezer biografische gegevens over Pool, zijn gezin, familie en andere verwanten. Andere onderwerpen zijn korte paragrafen over de vroegmoderne Republiek en Amsterdam, reizen en transport, en ook kunst- en boekenbezit. Opvallend is het relatief grote aantal bladzijden dat ingeruimd is voor Pools bezit van onroerend goed voornamelijk in Amsterdam. De belangrijkste panden en percelen uit het dagboek komen aan bod. Hoewel er verscheidene afbeeldingen zijn opgenomen en er nauwgezet archiefonderzoek is verricht, zal dit waarschijnlijk vooral de Amsterdamse lezer tot de verbeelding spreken.

Hoewel de inleiding de belangrijkste thematiek uit het dagboek beschrijft, roept zij vanuit wetenschappelijk oogpunt ook vragen op. Hoe verhoudt het dagboek zich tot die van andere kooplieden of egodocumenten van gewone mensen? Wat is de betekenis van Pools kunst- en boekenbezit? Was Pools onroerend goed opvallend voor iemand met zijn statuus? Toch kunnen het algemene gedeelte en daaruit voortvloeiende vragen als deze ook juist opgevat worden als een uitnodiging tot nadere bestudering van de bron. Het gevarieerde karakter maakt deze namelijk zeer geschikt voor uiteenlopend onderzoek: sociaalhistorisch, cultuurhistorisch, sociaaleconomisch en ook taalkundig.

De dagboektekst zelf is over het algemeen keurig geëditteerd. Er is bewust gekozen voor een kritische-diplomatische methode. Hierdoor is de bron leesbaarder, zonder iets af te doen aan Pools veelal fonetische taalgebruik, waarin het wemelt van de 'obbelegasies', 'fortefykasiënen' en 'acksingenasies'. De tekst is voorzien van een zevental 'intermezzo's', die wat uitgebreider bij zaken stilstaan waarvoor een noot niet genoeg ruimte biedt. Met onderwerpen als het wijnkopersgilde, het Rampjaar 1672 en het weer zijn dit welkome uitbreidingen. Wel kan een paar kritiekpunten geleverd worden op het woord- en zakencommentaar. Soms is het gebruik hiervan overbodig; de betekenis van 'Leyen', 'Apkou' en 'razijnen' is evident. Andersom is commentaar achterwege gelaten waar de moderne lezer juist toelichting behoeft, zoals 'gesooden salm', 'kermes bouten' of het 'indt becken' kopen van iets. Ook is niet altijd een onbekend woord toegelicht wanneer dit voor de eerste maal voorkomt, maar pas bij een volgende keer.

De editoren komen het publiek tegemoet door de dagboektekst tevens elektronisch beschikbaar te stellen (<http://hdl.handle.net/10411/10262>), wat digitaal onderzoek op vele gebieden en manieren mogelijk maakt. De online tool *Voyant* bijvoorbeeld faciliteert op verschillende wijzen tekstuele analyse en visualisaties. Welk zelfstandig naamwoord Pool het vaakst noteerde? Hoe kan het ook anders: wijn.

Judith Brouwer, Huygens ING